

DE POSTRIJDER

DER PROVINCIË LIMBURG

WEEKBLAD VERSCHIJNENDE ELKEN ZATERDAG

BUREEL & REDACTIE:
BRUKKERIJ COLLE
Rueulmawal (Stoenderpoort)
— TONGEREN —
Postk. N° 84655. — Telefoon 12.

AANKONDIGINGEN.
De per regel . . . fr. 1,00
Alleen in Provincie-
nieuws, volgens overeenkomst.
KLEINE AANKONDIGINGEN:
De 1 tot 4 regels . . . fr. 3,50
De 5 tot 10 regels . . . fr. 0,75

Allerzielen

Vandaag, 2 November, is de dag van Allerzielen. Als ik vrij ben, breng ik dien door in het dorp van Saint-Point (bij Con), zoo dicht mogelijk bij het kleine kerkhof, waartoe een verborgen steegje van mijn hof toegang geeft. Daar rust in de aarde, die zij liefhad, de ik van mijn moeder, nevens een klein-kerk dan de hare, die zij schijnt nee-geent te hebben, evenals het bed dat in-der wieg, die nevens dat bed staat, op omvallen. . . .

De gedreide dezen korten en bibberenden veld, lag ik er mij op toe door geest te trekken met de levende afgetrokken worden van de gemeenschap mijner ziel. De zie en van degenen die niet meer ik dwaal vrijwillig in de duisterste spaden van het bosch, waar nog genoeg wordende bladeren overblijven om de ke zonne tralen te onderscheppen, en er er genoeg doode onder onze voeten regenen om ons te beduiden dat alles is, dat alles sterft, dat alles gaat even. . . .

Maar ga heen en weer, ik sleep mijn stap- op het natte gras, zonder ander deel nogmaals in de sporen te treden van verledene wezende, die vroeger voor mij, ter mij of nevens mij in deze zelfde medellanen stapten. Mijn voeten staan zelf stil en schijnen mij elk oogen- aan den grond genageld, voor de afge-terde groote boom op den boord van bosch, aan wier voet het toeval of de zoonte de ouderlingen, de moeders, de zieren, de oomen, de tinnen, de rechten, vrienden der familie doet samenkomen, vriend nog hun verdoerde, ernstige of kni-gele stemmen te hooren in het doffe silverhelder kabbelen van de nabijzinde. . . .

LAMARTINE.

EEUWIGE RUST GEEF HUN O HEER

Alle heiligen, Allerzielen
Vandaag heet mij neer gaan knielen:
« Requiem ! »
roept mij kerk- en klokkenstem.
Ruste en vree zij allen dooden,
bidde ik; zij dat levende is
mede ontfermgheid gechooken,
bijstand en vergiffenis,
dat dat, vrij van alle vagen,
vrij van natte en droge dagen,
eetwig al
onze allede staken, zal.

Tijdskrans. GUIDO GEZELLE.

Zoo plotseling

Wie schrikken op: Een... goede kennis
ons is gestorven, die we nog enkele
tevorens gezond gezien en gesproken
heben. En we roepen uit: hoe plotseling!
Wie moet dat plotseling eigenlijk niet het
wat verwachtte zijn in het leven?
En als we eens nagaan... verwijnen
et de meesten van ons plotseling, hoewel
het lang genoeg konden zien aankom-
en?
Het plotseling overkomt ons icerden
ge. En daarom is de mensch zoo dom zich
op dit plotseling te laten verrassen. We
en heel ons leven, heel ons bestaan in-
zicht te hebben op dit plotseling. Want
Hoe waarschuwdet roed? gij kent noch
gij noch u.
Daarom dient het plotseling het minst
vrasende, 't meest gewone voor ons te
ziden. Op alles bereid!

WINKLER PRINS.

Geen Neutraliteit zonder Verdediging

DE LES VAN DEN VREDE VAN
TONGEREN (1640) EN VAN HET
TRACTAAT VAN THIENEN (1654).

De heerschende prinsbisschop.

De prinsbisschop wiens optreden we in deze periode ontmoeten was Maximiliaan-Hendrik van Beieren (1650-1688). Zijn figuur dient vooral gekend te wezen, want ter oorzaak van de binnenlandsche moeilijkheden is hij op zeer verschillende wijze beoordeeld geworden. (1) Maar in 1654 was men nog eerst in het begin zijner regering en zekere gelukkige veranderingen hadden de bevolking getroffen. Het is overigens genoeg de portretten van de twee laatste prinsbisschoppen te vergelijken. Men heeft opgemerkt in ons vorig artikel dat Maximiliaan-Hendrik zijn ordonantie houdende afkondiging van het tractaat van Thienen afgekeent uit het kasteel van Brühl bij Keulen. (2) Hier bezocht men o. m., op het oer te verdiep, de prachtig opgesmukte ruimte rond de trappe-kaat, waar uit hun witte omringing u de portretten van vier Luiker prinsbisschoppen uit het huis van Beieren in groot staat-ermtat te gemoet treden. Slechts twee intare seren ons: Ferdinand de oom en voorganger van Maximiliaan-Hendrik, met lang gezicht, kaalhoofd, opgetrokken lip en msprijzen in den mond, was te Luik slecht gezegd geweest, en had, zoals we zagen, sindeeloze moeilijkheden in het binde-land en verheeringen bij de oorog-voerende naties ontmoet. Maximiliaan-Hendrik, die door Ferdinand reeds aan het be-stand geassocieerd was geworden, komt oer meer gelaten, vermoed en met ver-rokken aangezicht voor. (3)

Maar bij zijn opvolging in 1650 was hij veel jonger en een tijdgenoot stelt hem ons voor « als iemand die toegankelijk, serene van gelaat, zacht als een lam, op alle manieren de menschen tracht te kalmeeren ». (4) De feiten spreken dit erg tegen. (5) En het zoo moeilijk zijn het begin zijner regering te rechtvaardigen. Maar er was toch een merkwaardige verandering geko-men, die op de groote massa der bevolking een gunstigen invloed moest hebben. Maxi-miliaan-Hendrik, priester gewijd te Bonn in Sept. 1651 en bisschop gezalfd op 29 October, droeg in de Luiker kathedraal de pontificale mis op den 31 October (n. op Allerheiligendag 1651). Dit was in deze kathedraal niet meer gebeurd sedert 1550, omdat sedert dat jaar geen Luiker prinsbisschop meer de priesterlijke wijding ontving. (6) De geschiedschrijvers doen elders opmerken hoezeer het volk zich daarvoor verheugde. « Het opdragen van de pontifi-cale mis in de kathedraal van Luik op St.-Lambertusdag, 11 Mei 1653, bracht vreugde aan het volk, hoezeer het ook met rampen overstelt was ». (7)

Er is dus geen reden om hem als « slecht gezien » te bestempelen, en daarin de mis-lukking van zijn pogingen te zoeken.

De neutraliteit dient verdedigd te worden.

Wij hebben in ons vorig artikel gedrukt op het neutraliteitsverdrag van Thienen (1654) en erop gewezen dat ook deze informatie als fekrachtiging behoorde verdedigd te worden.

Dit was ook het gedacht van den prinsbisschop en we gaan even stil blijven bij de pogingen door hem in het werk ge-steld om zulks te bekomen.

Reeds voor den vrede van Thienen, in de verzaering der gedeputeerde Staten te Luik op 16 September 1653, had de prinsbisschop woorden geproken die men op af-stand als een wijze vermaning moet aan-schouwen.

Sodert wij den bisschoppelijken stoel beklommen, zegde hij, hebben wij u voor-gesteld een bestendige militie in te rich-ten ten einde het land voor de invallen der vreemde troepen te behoeden. Maar de meesten onder u verkozen het gebruik van tractaten en overeenkomsten. Ondanks el onze moeiten heeft de weg der tracta-ten niet verhinderd « dat de kloosters op gewelddadige wijze bezet werden, dat onze steden werden ingenomen dat beslag werd gelegd op de kasteelen over ypassen, dat onze onderdanen met onmenschelijke smoe-del en wreedheid werden vermoord, dat ontzooze branden werden gesticht en dat zekere districten totaal verwoest werden ». Men zal voortaan moeten het geweld bij middel van geweld afweren. Gij zult overigens kunnen rekenen op de hulp van de naburige prinsen van het keizerrijk. . . .

WINKLER PRINS.

van Munster, Paderborn en Stavlot en met de stad Aken. Het kan verbroeken worden als de gedeputeerde Staten van Luik-erland het voor het gemeen belang nuttig oordeelden; iedere bondgenoot zou zelf zijn troepen onderhouden. (8)

Mits deze voorwaarden werd het voorstel van den prinsbisschop door den Derden Stand aangenomen voor 8 maanden. De drie Standen stemden, eveneens voor den duur van acht maanden, de lichte van een troep-macht van vijf honderd ruiters en duizend voetgangers.

De Edelstand en de Derde Stand drongen overigens aan opdat de prins zijn onderhandelingen om den vrede te doen handhaven zou voortzetten.

Weer een bewijs voor
behoorlijke verdediging.

De aanwerving van het kleine leger-korps van vijftienhonderd man was natuur-lijk niet voldoende om heel het lang van Noord naar Zuid uitgestrekte prinsdom te verdedigen. Het was nauwelijks voldoende om een bezetting voor de voornaamste steden te leveren.

En toch, op dit tijdstip valt het merk-waardig beleg van de stad Thuin. Deze werd door troepen in Spaanschen dienst, onder aanvoering van den hertog van Durango omsingeld op 29 December 1653. Ondanks verschillende aanvallen en ombar-bementen hield de belegerde stad het uit, en in een uitval werd de vijand verdreven met verlies van meer dan vier honderd man en van zijn verzamelde kanonnen. (9)

Weer terloops een bewijs dat een behoor-lijke verdediging niet nutteloos was, of-schoon zoals we meer dan eens zegden, een ongunstiger ligging dan van het Luik-er prinsdom niet denklijk is. (10)

Na den Vrede van Thienen.

Op den dag zelf waarop de Vrede van Thuin en geteekend werd (17 Maart 1645) verzoende de prinsbisschop de afgevaardig-de der drie standen te Luik. Na hun ge-vezen te hebben, op de moeiten die hij zich heeft gegeven en de voetstappen die hij heeft gedaan, legt hij hun voor oogen dat de tractaten en de bondgenootschap-pen van weinig nut geweest zijn voor het Land, en dat er geen ander middel is om het te verdedigen dan een behoorlijk leger.

De Edelstand antwoordde, dat als de na-burige prinsen, waarmede men verbond ge-sloten had, troepen hadden aangevoerd en ter hulp gekomen waren, het Land voor de invallen der Lorreinen en der Spaan-sche troepen van Condé ware gespaard gebleven. Hij verzocht den prinsbisschop het defectief verbond te behouden en te nagen. In plaats van de militie te verster-ken verlast hij dat ze vermindert worde tot 150 ruiters en 500 voetgangers, en dat de andere manschappen ontboden wor-den. De Derde Stand voegde zich bij den Edelstand om de vermindering van de mi-litie te vragen en stelde de cijfers van 100 ruiters en 400 voetgangers voor. De Eerste Stand (geestelijkheid) stemde erin toe dat ze aangevoeren militie zou behouden wor-den behalve de ruiters zou tot 300 man vermindert worden.

Maximiliaan-Hendrik oordeelde dat de militie onmisbaar was voor het land en stemde in geen vermindering toe. (11)

Dankbetuigingen aan den Prins.

In Februari 1658 in een vergadering der Staten kon de prins de gedeputeerden ge-luk wenschen over de rust, die het land sedert den Vrede van Thienen genoten had, en de drie Standen bedankten den Prins voor de moeiten die hij zich gaf voor het bestuur van het prinsdom. (12) Zij wil-ligden het behoud in van de militie gedu-rende drie jaar en stemden de middelen voor het onderhoud ervan.

Een opsomming van Verdragsbendingen.

Als de prins in April 1658 naar den Rijkstad van Francofort vertrok, overhan-digde den de Standen hem een memoran-dum van grieven, waarin voornamelijk op ce neutraliteit van het Luikerland en op de schending der verdragen gewezen wordt. Het stuk is zeer typisch om te laten zien wat de neutraliteit waard is, zoo ze niet verdedigd wordt.

De neutraliteit van het Luikerland, zegt het stuk, werd erkend in 1492 door keizer Maximiliaan I, door zijn zoon Philip de Schone, en door den koning van Frankrijk, Karel VIII. Zij werd ook kort geleden, erkend door het Tractaat van Thienen van 17 Maart 1654, welk tractaat goedkeurd werd door keizer Ferdinand III, door Phi-lip IX, koning van Spanje, en Lodewijk XIV, koning van Frankrijk. Wanneer de neutra-liteit van het Land geschonden werd i het keizerrijk niet tussen menschen geko-men om te verdedigen; Het kwam niet tussen wanneer Hendrik II, koning van Frankrijk, zich in 1554, mee-ter maakte van Bouillon, van Couvin, en van Dinant. Sedert keizer Karel V, op Luiker grondgebied de vestin-gen van Marienburg, Charlemont en Phi-lippeville bouwde, hebben de Spaansche

troepen niet opgehouden rooftochten in het Luikerland te houden zonder dat met kei-zerlijk tuschen kwam om zulks te beletten. Als de Hollanders zich in 1595 van de ver-sterking van Ilse meester maakten, vroeg de prinsbisschop Ernest van Beieren te vergeefs hulp aan het keizerrijk om ze te terug te nemen. Het prinsdom heeft veel geleden tijdens den Tachtigjarige oorlog tuschen Holland en Zuid-Nederland (1658-1648) en selurende den huidige oorlog tuschen Frankrijk en de Nederlanden, zonder dat het keizerrijk ter hulp geko-men zij. Het keizerrijk heeft dus ongelijk bijdragen te eischen van het prinsdom dat aan de uiterste grens gelegen is, dat aan alle slagen van de vijanden is bloot-gesteld en nooit geholpen werd. (13) Deze en andere grieven werden niet in aanmer-king genomen.

Redenen waarom men zich aan
alle rampen blootstelt.

Waarom was men in onze streken zoo weerbarstig om de noodzakelijke uitgaven voor het leger te bewilligen? Voornamelijk omdat men vreesde, dat dit leger zou dienen om het gezag van den prins te vermeerderen. Ook wel omdat de standen het mogelijk hadden om akkoord te raken over het aandeel der lasten voor icerden stand vast te stellen. In alle geval, wat de prinsbisschop betreft, zoo haast de gevaren vermindert waren tegevolge van den vrede tuschen Frankrijk en Spanje van 7 Nov. 1659, laat Maximiliaan-Hendrik de Staten vrij het leger te vernietigen. In de vergadering der Staten van den 23 Ju-li 1660 legde hij deze verklaring af: « De algemeene vrede der Christenheid werd, God zij dank, gesloten. Het is gekend dat ons Land van Luik, ofschoon van allen kant met oorlogvoerende mogendheden omringd, gedurende verscheidene jaren het eeluk ge-heid heeft bevrijd te blijven voor de buite-voerigheden, de ellenden en verwoestingen, die de naburige provincien getroffen hebben. Een der middelen om dit te berei-ken is het onderhoud geweest van het aantal ruiters en voetgangers dat u be-keud is. Nachts daar de bezetting er-vaer niet meer noodzakelijk is, kan nu de afkanking plaats hebben, tenzij gij icdenen zoudt hebben om een gedeelte in dienst te houden. . . » (14)

De drie Standen haastten zich om de ont-binding der vreemde militie te stemmen, en de belastingen die voor het onderhoud er-vaer waren toegestaan met de helft te ver-minderen.

Nieuwe gevaren: Nieuwe verwoestingen.

Maar nauwelijks zeven jaar later dreigde de oorlog opnieuw tuschen Frankrijk en Spanje uit te barsten, terwijl Engeland en Holland sedert 1665 reeds gewikkeld wa-ren in een grooten zeeoorlog, die door bond-genootschappen in Westfalen en aan den Neder-Rijn ook weer het prinsdom Luik in gevaar bracht, vooral wanneer een Franse hulptroep van 6000 man voor Hol-land, op 10 Nov. 1665, te Maastrecht an-kwam, en Noordwaarts oetrek, na der het Prinsdom Luik van Zuid naar Noord te zijn heengetrokken. (15) Niet zonder toelating van den prinsbisschop naar het blijk. (16)

Op 21 Maart 1667 vorderde de prins-bisschop de Staten van het Land van Luik en verwoestte ze nopens de gevaren die het Prinsdom bedreigden. Hij zette hen weer aan om troepen aan te werven ten einde de onzighelijkheid te doen eerbiedigen. Maar de Staten wilden hier niet toe over-gaan; zij verzochten den prinsbisschop de diplomatische middelen aan te wenden ten eynde het Land te vrijwaren en verleen-den hem herteve een gift van 15.000 patwons.

Kort daarna brak de gevreesde Spaansch-Franse oorlog uit en Maximiliaan-Hendrik droeg nog herhaaldelijk bij den ge-lieamen Staatsraad aan om de lichte van troepen te bekomen ten einde het Prin-sdom te beschermen. Maar deze Raad antwoordde telkens dat men daartoe de toestemming der drie Standen moest heb-ben en dat deze zulks zouden weigeren. (17)

Helaas! Deze hultarrige, voortdurende weigering zou het noodlot over onze gou-ven brengen. Doch dat voor een anderen keer.

1) Alph. Le Roy, Biogr. Nation., t. XIV, p. 173. Brux., Bruyart, 1896; — de Villenigne, Mélanges histor. et lit. du ci-devant Pays de Liège, (2e série) p. 113. Liège, Duvalier, 1810, etc.
2) Kasteel volgens het plan van Versailles door de Franse prinsbisschoppen verwoest. (H. Pirnne, Hist. de Belg., t. V, p. 132.)
3) J. E. Damartrau, Liège et les principautés eccl. de l'All. occ. (Bull. Inst. arch. belge), t. XXVIII, p. 381. Liège, 1899.
4) In de opschreefde gedichten van G. A. Streverf (veet bij de Villenigne, Mélanges hist. et lit. (Œuvres) t. 64, par X. de Heux), p. 78-79. Liège, Grandmont, 1878. Verzekelijk ok Math. de Grati, Discours de droit moral et politique, t. 1, p. 25.
5) H. H. naux, Hist. du pays de Liège, 3e éd., II, p. 478. Liège, O. 1875; H. Pirnne, Hist. de Belg., t. IV, p. 139. Brux., Lamartine 1921.
6) F. Villon, Hist. Leod., t. III, p. 311; Bouillon, Hist. de la Ville et Pays de Liège, III, p. 317.
7) Bouillon, III, p. 318.

8) Daris, Hist. du dioc. et de la Princip. de Liège, XVIII, t. II, p. 25-30. Liège, 1877.
9) Foulon, t. III, p. 322. — Bouillon, t. III, p. 324. Daris, op. cit., p. 37.
10) « Geen der oorlogvoerende ken of moest de niet verdedigde onzighelijkheid van het Luiker-land erkennen. » (H. Pirnne, op. cit., t. V, p. 131.)
11) Daris, op. cit., t. V, p. 30-31.
12) Daris, op. cit., t. V, p. 32-35.
13) Daris, op. cit., p. 36.
14) Ibid., p. 30.
15) P. J. Blok, Gesch. v. h. Nederl. Volk, t. V, pp. 209-211; Daris, II, p. 44.
16) Door verdrag van 21 Oct 1666 stond Maxi-miliaan-Hendrik den doortocht door zijne Staten toe aan de Franse troepen, maar hij was te voren reeds gewonnen door de Franse voor-kemendheid, zoals de handelsweg van Bodas, enz. (H. Pirnne, t. V, p. 138).
17) Daris, op. cit., t. V, p. 46.

België en de Gevaren van Oorlog

Voorleefje en tevens gevaarlijke ligging.

En streek die in de nabijheid van een vruchtbare hiet, geniet de voorleefje van een buitengewone vruchtbaarheid, maar ook de gevaren van die nabijheid. Dat vertelt de eulier de achen van den Veuvius Bedel-van Romeinsche steden van Pompei en Her-culanum; dat verhalen ons Messina en Reggio in de nabijheid van den Etna en andere meer. Doch ontlanks zulke gebeur-tissen en groeien en bloeien steeds nieuwe steden aan den voet van zulke gevaarlijke vruchtbare, ter oorzaak van de vruchtbaar-heid. De aanblijving van de straat van Mes-sina, in Januari 1908, maakte meer dan 150.000 slachtoffers in Messina en Reggio, en minder dan 25 jaar later, in 1931, was de bevolking van Messina gestegen van 160.000 tot de ramp tot 181.000 in 1931; die van Reggio sprong van 46.000 voor 1908 tot 122.000 in 1931. Eens het gevaar voorbij oordeelen de menschen als gekatte-kinderen; het gevaar schijnt hun voor goed voorbij.

België in soortgelijke toestand: Voorheen.

België bevindt zich in een soortgelijke toestand. Die ligging van ons land tuschen drie machtige landen Engeland, Frankrijk en Duitschland, brengt voor den land van den handel en nijverheid van ons land of-behaalbare voordeelen mede. Maar in den tyd van oorlog is die ligging steeds een gevaar geweest en blijft het nog. Onop-merkelijk heeft men kunnen opmerken dat 52 het land niet verdedigd was, het door de legers benuttigd, uitgezogen en verwoest werd. Het orkan voorbij zijnde, handelden onze landgenooten als kinderen: de ramp zou immers nooit meer terugkeeren. In een geschiedkundig overzicht nopens de neutraliteit van het prinsdom Luik, — dat ook gaanch onze provincie Limburg be-vatte, — toont Postrijder van heden hoe a-kwikkels en hoe nadrukkelijk een vooruit-ziende prinsbisschop vermaant, dat men niet mag inluimeren, maar bijtijds zien tegen de komende gevaren moet uitrusten. Te vergeefs, helaas!

Onze huidige toestand.

In België heeft men onlangs het verma-terd woord van een vroetland Vorst ge-hoord: Wij tavon in Postrijder van 17 Oc-tober de belangrijke redevoering die de Koning in den maasterraal van 11 dezer uitsprak. Toch is er geen onopgemerkt bij de bevolking om naar de Koninklijke ver-maning te luisteren, maar de groote meer-derheid der Kamer van Volksvertegenwo-ordigers, die deze week oogenwam, betug-de toch reeds haar instemming. We blij-ven enkel stil bij eenige verklaringen.

Verklaringen in de Kamerzitting van 28 dezer.

M. Spaak, minister van buitenlandsche zaken, maakte er geen geheim van te ver-klaren dat hij sedert twee jaar van gedacht veranderde, « omdat hij veel had bijge-leerd ».

De Belgische buitenlandse politiek moet volkomen onafhankelijk zijn ter oor-zaak van de aardrijkskundige ligging van het land, zijne tradities en zijn moezel-igheden. België is een kruispunt van wegen; zijn rol is de verzekering te geven dat in een oorlog het prinsdom Luik niet zal verliezen. De redevoering van den Koning vormt een geheel: Men mag er de buiten-landsche politiek en ook de legerpolitiek niet buiten sluiten. Als België zegt dat het zich zal verdedigen doet het gansch zijn plicht. . . .

Wij verloochenen geen enkele van onze verplichtingen, ook de gemeen-verplichtin-geen niet die uit het Pact van den Volken-bond voortvrieten. Wij blijven trouw aan hetgeen overblijft en aan hetgeen voort-gezet kan uit het tractaat van Icarbo. Maar het is een daad van eerblijvend van een volk dat immer aan zijn verbintenissen trouw bleef, geen andere overeenkomsten